

El gènere del substantiu és totalment arbitrari quan designa coses i idees abstractes. Quan designa persones i animals que tenen dos gèneres, el femení es forma de diverses maneres:

MASCULÍ ACABAT EN	FEMENÍ	EXEMPLES
Consonant	Hi afegim -a Hi afegim -essa	gat/gata; marqués/marquesa abat/abadessa; duc/duquessa Exc. príncep/princesa
Si acaben en -e, -o àtones	Canvia la vocal per -a Canvia la vocal per -essa	pediatre/pediatra; monjo/monja metge/metgessa; jutge/jutgessa
Vocal tònica	Hi afig -na	cosí/cosina; ballarí/ ballarina; germà/germana També, tot i no acabar en vocal tònica, els mots rei, reina; orfe, òrfena; tsar, tsarina
Terminació -òleg	Canvia per -òloga	psicòleg/ psicòloga; oftalmòleg/ oftalmòloga
Terminació -or	Canvia -or per -riu	actor/actriu; emperador/emperadriu ambaixador/ ambaixadriu

REMARQUES

Algunes vocals modifiquen la grafia en afegir la -a del femení	: -p → -ba (llop → lloba) -t → -da (advocat → advocada) -c → -ga (cec → cega) -f → -va (serf → serva)	-f → -va (serf → serva) -s → -ssa (os → ossa) -u → -va (romeu → romeva) -l → -l·la (Marcel → Marcel·la)
Són invariables els masculins amb els sufixos -aire, -ista, -cida, -arca i -ta.	el / la boletaire, el / la pianista, el / la parricida, el / la gimnasta, el/la suïcida, l'acròbata... Però, també, forense, conserge, guàrdia, atleta, noble, espia; i alguns animals com ara, rossinyol, balena o sargantana	
Mots diferents en masculí o femení	cavall/egua, amo/ mestressa, gendre/nora, porc/truja, oncle/tia	
Uns pocs mots fan el masculí afegint -ot al femení	perdiu/perdigot, bruixa/bruixot, abella/abellot	

De vegades, per influència del castellà, usem equivocadament el gènere d’alguns substantius. Per això, cal recordar el gènere d’aquestes paraules:

SÓN DE GÈNERE FEMENÍ	SÓN DE GÈNERE MASCULÍ
acne, alicates, anàlisi, andana, apoteosi, aroma , botija, calor, cel·lofana. dent, desfilada, destrossa, disfressa dita , empara, empenya, encesa, escalopa, escaparata, esperma, esplendor, espremedora, estrada, estrena, hematies, icona, imperdible, letargia, marató, marjal, megatona, merenga, mona, oïda, olor , orenga, postres, potinga, ràtio , reguera , remor , resplendor, resta, sabata, serena, síndrome , sucrera , suor, teulada, tomaca, xinxes, magnòlia (l’arbre) , Sènia (el riu) , serradora(lloc de treball)	afores, afront, allargador, avantatge, bacteri, càrcer, cataplasma, compte, contrallum, corrent, costum, deute, dot, dubte, escafandre espinacs, estratagema, estruç , front, interrogant, interview, llegum, lleixiu, malt, marge, núvol , orde, pebre, regle, senyal, solitari, sotsobre, tèrmits , torticoli

Altres paraules presenten dificultats perquè tenen significats diferents en femení i en masculí:

MASCULÍ		FEMENÍ
‘de clavar’ Vull que claves un clau en la paret.	clau	‘d’obrir i tancar’ La clau de la maleta és aquesta.
‘malaltia’ L’epidèmia del còlera.	còlera	‘ira, ràbia’ La còlera dels déus.
‘article d’opinió ’ Aquest editorial d’avui no m’agrada.	editorial	‘empresa editora’ Una editorial publica el meu llibre.
‘disposició de les coses’ Tot ho fa seguint un ordre.	ordre	‘manament’ Esperava una ordre del seu cap.
‘vergonya’ No té ni el més mínim pudor.	pudor	‘olor desagradable’ No suporta la pudor de la llet agra.
‘salutació’ M’ha fet un salut molt afectuós.	salut	‘estar sa’ La meua salut és perfecta.
‘batec’ Té el pols accelerat: és un atac!	pols	‘petites partícules’ La pols del ciment deixa el cotxe negre.
‘la dormida’ Té un son molt lleuger.	son	‘les ganes de dormir’ Tinc molta son durant tot el dia.
‘paviment’ El terra del bany és de marbre.	terra	tots els altres sentits Aquesta terra és argila.
‘excavació’ Feia un vall per a canonades d’aigua.	vall	‘depressió entre muntanyes’ Aquesta vall és molt ampla.
‘propòsit, intenció’ El fi era que tots ho passarem bé.	fi	‘acabament, final’ Açò és la fi per als teus somnis.
‘aparell per a fer llum’ Encén el llum.	llum	‘claredat’ Treballe sempre amb la llum del sol
‘braç de mar entre dos territoris’ El canal de la Mànega.	canal	‘conducte’ Hem de reparar la canal de la teulada

Els noms comptables solen tindre una forma per al singular i una altra per al plural:

SINGULAR ACABAT EN	PLURAL	EXEMPLES
Consonant	Hi afegim -s	conill/conills; treball/treballs; gat/gats; debat/debats
Acabats en: -ç, -x, -ix, -ex, -tx	Hi afegim -os	lluç/lluços; capaç/capaços; reflex/reflexos; despatx/despatxos; sufix/sufixos
Acabats en: -st, -xt, -sc, -ig	Hi afegim -os o -s	text/textos o texts casc/cascos o cascs assaig/assajos o assaigs raig/ raigs o rajos
Vocal + s	Hi afegim -os Hi afegim -sos	gas/gasos; pes/pesos gos/gossos; pas/passos
Acabats en -a àtona	Canvia per -es Alteracions ortogràfiques	ona/ones; roba/robes c- q rica → riques gu - gü aigua → aigües ç- c audaç → audaces j-g roja → roges g-gu homòloga → homòlogues
Acabats en -e àtona	Hi afegim -s o -ns	home/ homes o hòmens; jove/ joves o jóvens; marge/ marges o màrgens
Vocal tònica	Hi afegim -ns Hi afegim -s (casos particulars)	cosí/ cosins; lleó/ lleons; veí/ veïns sofàs, cafés, consumés, bisturís, xampús...; noms de lletres: les as; partícules gramaticals: els perquès

REMARQUES

- Alguns mots acabats en -x o -ç fan el plural amb -s (plural gràfic, no fonètic): apèndixs, índexs, faxs, esfinxs, hèlixs, linxs
- Alguns mots acabats en -s són invariables: càries, pols, llapis, cactus, algeps, fons, ens, socors, temps, globus, virus, caos, atles...; els dies de la setmana acabats en -s i compostos acabats en -s: parallamps, torcamans...
- Alguns mots són invariables en plural: els afores, les postres, les alicates...

En general, la flexió de l'adjectiu segueix les mateixes regles que hem vist per a la formació del gènere i el nombre dels substantius:

GÈNERE

Acabats en consonant, -i o -u fan el femení afegint una -a al masculí:

fosc/fosca; net/ neta; tebi/ tèbia; cru/ crua

Pot haver-hi canvis ortogràfics:

t>d	acusat → acusada	g>gu	homòloga → homòlogues
c>g	groc → groga	j>g	roja → roges
u>v	blau → blava	s>ss	ros → rossa
c>q	ric → riques	ç>c	audaç → audaces
gu>gü	ambigua → ambigües	ig>j	boig → boja
		l>l·l	tranquil → tranquil·la

Acabats en vocal tònica recuperen una -n en el femení:

seré → serena ple → plena

Acabats en -o o -e àtona, la canvien per -a:

fondo/fonda; flonjo/flonja; agre/agra; apte/apta

Acabats en diftong decreixent canvien la -u per -v:

blau/blava; nociu/nociva; tou/ tova

Però: europeu/europea, egeu/egea, reu/ rea

NOMBRE

Els adjectius formen el plural afegint una -s al singular:

blanc → blancs verd → verds tebi → tebis

Els adjectius acabats en -a àtona fan el plural en -es:

amfíbia → amfíbies nòmada → nòmades

Els acabats en vocal tònica fan el plural amb la terminació -ns:

ple → plens diví → divins

Els adjectius acabats en -s, x, -ix o -tx fan el plural amb -os (de vegades, -sos):

gris → grisa ras → rasos massís → massissos
baix → baixos fix → fixos

Els que acaben en -ç tenen una forma per al masculí i una altra per al femení:

audaç → audaços/audaces
feroç → feroços/feroces

REMARQUES

Els adjectius d'una terminació tenen una mateixa forma per al masculí i per al femení. Són, en general, els acabats en -ble (amable, feble); -al, -el, -il (igual, fidel, fàcil); -ar/ -or (regular, escolar, superior) i -ant / ent (amargant, prudent).

Cal també recordar que hi ha adjectius de dos terminacions en valencià que en castellà només en tenen una: calent/calenta, comú/comuna, covard/covarda, dolç/dolça, ferm/ ferma, fort/forta, pobre/pobra, trist/trista, valent/valenta, blau/blava, gris/grisa, verd/ verda.

CONCORDANÇA DEL SUBSTANTIU I DE L'ADJECTIU

- Si un adjectiu afecta dos o més noms que tenen el mateix gènere, l'adjectiu va, evidentment, en plural i en el mateix gènere que els noms:
Una cassola i una paella brutes. Un home i un gos cansats.
- Si l'adjectiu afecta dos o més noms de gènere diferent, l'adjectiu va en masculí plural:
Un cotxe i una moto vells.
Una bicicleta i un camió rojos.
Homes i dones despullats.
- Si l'adjectiu va davant de dos o més noms de gènere diferent, concorda només amb el primer, en gènere i nombre:
Fantàstica visió i comentari
Bon efecte i impressió
- Si un nom es troba determinat per més d'un adjectiu i, per a no repetir-lo, s'elideix alguna vegada, es recomana que vaja en plural:
Els plantejaments immobilitista, moderat i radical...

